

továbbmennünk. E tábla felavatásával tehát köszönetet mondunk dr. Göllesz Viktornak mindazért, amit életében tett. Egyben pedig ígéretet teszünk, hogy a magunk területén ennek szellemében dolgozunk tovább.

Köszönöm a figyelmüket!

Dr. Buday József emlékbeszéde

Hölgyeim és Uraim!

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karának képviselőjében állok önök előtt, mint Göllesz dr. utóda a Gyógypedagógiai Kórtani Tanszék tanszékvezetői székében.

Göllesz Viktor életében talán legfontosabb a hűség volt. Hűség a választott hivatáshoz, hűség a munkahelyhez, hűség a fogyatékosok ügyéhez. Egész életében egyetlen munkahelye volt, a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, annak is az a tanszéke, melynek alapításától, 1953-tól 36 éven át munkatársa volt. Végigjárta a hivatali ranglétra minden fokát. Az egykori Anatómiai és Élettani Tanszéken előbb mint gyakornok, majd tanársegéd és adjunktus, később az orvosegyetem elvégzése után mint docens dolgozott. 1968-ban mint főiskolai tanár vette át a tanszékét és 1989-ben történt nyugalmomba vonulásáig vezette azt.

Életművének fontos jellemzője a sokoldalúság. Széles látókörű, a Bárczi koncepció értelmében vett gyógypedagógus volt, abból a fajtából, amely mára sajnos kiveszőben van. Talán nincs is a szakmának olyan ága, melyben ne alkotott volna maradandót. Szakirodalmi publikációinak jegyzéke közel 400 tételt tartalmaz, de nem vagyok benne biztos, hogy mindent sikerült összegyűjtenünk.

Az általa írott, vagy szerkesztett tankönyvek száma 24, de ebben nincsenek benne sem az un. oktatási segédanyagok, sem az egyes művek többszörös kiadásai. Legkorábbi, Csabay dr.-ral közös munkája, a „Fejlődéstani ábragyűjtemény”, mely 1954-ben jelent meg, és ábraanyagát Gölleszné Majoros Magdolna rajzolta. Külön meg kell említeni az Akadémiai nívódíjas „Gyógypedagógiai iskolaegészségtan” c. munkát és az utolsót: a „Gyógypedagógiai rehabilitációt”. E tankönyvekkel kapcsolatban lehetetlen nem észrevenni a koncepciót, mely leginkább talán a „gyógypedagógiai szemléletben” foglalható össze. Az orvosi tárgyak rendkívül gazdag ismeretanyagából csak az került tankönyveibe, amire a gyakorló gyógypedagógiai tanárnak szüksége van. A szakkórtani ismereteket természetesen meg kell alapozni. Erre szolgál az orvosi tárgyaknak az a rendszere, amelyet még Bárczi épített be a képzés struktúrájába és Göllesz Viktor főigazgatósága alatt az általa bevezetett módosításokkal működik mind a mai napig. E tárgyak jelentő-

sége tekintetében Bárczival értett egyet, aki szerint tudományos igényű terápia a kórtani alapok ismerete nélkül nem képzelhető.

Megemlítjük Csabay dr.-ral közösen írott könyvüket, az „Anyák képeskönyvét”. Ez a munka a maga idejében egyedülálló volt, népszerűségére mi sem jellemzőbb, mint hogy nyolc kiadást ért meg, a legutolsót 1988-ban. Göllez dr. szerkesztette továbbá a Magyar Vöröskereszt kiadásában megjelent „Nem olyan, mint többi” c. ismeretterjesztő könyvet fogyatékos gyermekek szülei számára. Ez volt az első ilyen munka és bár csak egy kiadása volt, mégis „divatot” csinált: számos ismeretterjesztő könyv és füzet követte.

Mint gyógypedagógus-orvos az orvostudomány körébe tartozó stúdiumokat mindig abból a szempontból vizsgálta, hogy azok a fogyatékos gyermekek sorsának jobbítása szempontjából milyen jelentőséggel bírnak. „A biológiai substratum átstrukturálódásnak jelentőségéről a gyógypedagógiában” c. Csabay dr.-ral közösen írott dolgozatuk az 1972. évi főiskolai évkönyvben jelent meg. Ebben a legelsőik között hívták fel a figyelmet arra, hogy a fogyatékosok hátterében álló betegségek többsége az orvostudomány fejlődésével egyre inkább meggyógyíthatóvá válik. A károsító tényezők az egyedfejlődésben egyre korábbra tevődtek tehát, aminek következtében súlyosabb és nem ritkán többszörös sérülés keletkezik. Göllez dr., a gyógypedagógus, levonta ebből a szakmára vonatkozó gyakorlati következtetéseket is „A fejlődésükben gátolt gyermekek szelektált nevelés-oktatásának jelenlegi problémái” c. munkájában, mely még ugyanabban az évben jelent meg.

Göllez Viktor a jelenlévők többségének tanára volt, így talán egyetértenek velem abban, hogy előadásai soha nem voltak unalmasak, akkor sem, ha az adott téma a hallgatóságból nem váltott ki osztatlan lelkesedést. Talán azért, mert az adott témakört a gyógypedagógia nagy egészébe helyezve mindig megmutatta, hogy az a gyakorló gyógypedagógus munkájában hogyan fordul elő. Különösen érvényes ez a „Fejlődéstan” c. tárgyra, melyet tanszékvezetője, Horváth tanár úr bízott rá, még a hatvanas évek elején. Utoljára, már mint nyugdíjas is ezt a tárgyat tanította.

Bizonyosra vehető, hogy Bárczi hatására fordult érdeklődése a felnőtt fogyatékosok világa, szociális problémáik megoldása felé. Első vonatkozó munkája 1961-ben jelent meg és az elítélt értelmi fogyatékosok nevelésével foglalkozott. Később úgy látta, hogy a gyógypedagógia fogalma egyre inkább az iskolára szűkül le. A felnőtt korú fogyatékosokkal pedig az akkoriban vezető gyógypedagógus szakemberek közül – talán az egy Illyés Gyuláné kivételével - senki sem foglalkozott. Így lassanként feledésbe merülni látszott az a szép elv, hogy a gyógypedagógia a bölcsőtől a sírig felelős a fogyatékos emberért. Ekkor kezdte foglalkoztatni későbbi munkásságának legfontosabb része, a rehabilitáció. Első munkája e témakörben „A fogyatékosok rehabilitációjáért” címet viseli és 1967-ben, az akkori Szociális Intézetek Központja kiadványai között jelent meg. A rehabilitáció alapvető célkitűzését már az iskolában elő kell készíteni, és minden eszközzel támogatni kell. Ezt fogalmazta meg a „Hogyan járul hozzá az orvostudomány a szociális rehabilitáció iskolai előkészítéséhez” c. munkájában.

A rehabilitáció kérdéskörével foglalkozva látta, hogy Magyarországon nem képeznek szociális szakembereket és az ilyen állásokat jogászok, gyógypedagógusok, védőnők, sőt gyakran egészségügyi középkezelők töltik be. Javaslatot tett tehát a képzésre a „Szociális gondoskodás” c. folyóiratban, 1972-ben. Mint a főiskola főigazgatója előkészítette a szociális szakemberképzést, amely végül 1973-ban indult meg. Ez a volt az első ilyen képzés az országban.

A fogyatékosok rehabilitációja területén kifejtett munkássága a jelenlévők többsége előtt nem ismeretlen. Elsősorban gyógypedagógus hallgatók számára írott utolsó tankönyve a „Gyógypedagógiai rehabilitáció”. Ebben írja, hogy a „gyógypedagógiai... törekvések sine qua nonja a rehabilitációs célkitűzés. Enélkül nem létezik gyógypedagógia, éppen úgy, miként nevelés nélkül nem létezik rehabilitáció sem”. Bárczit idézi, aki szerint „A gyógypedagógiai nevelés rehabilitációs célkitűzés nélkül olyan volna, mint az örökös vetés, aratás nélkül”.

Mint főigazgató és később, mint a MAGYE főtitkára rendkívül nagy súlyt helyezett a magyar gyógypedagógia nemzetközi kapcsolataira. Az első együttműködés a cseh és a szlovák gyógypedagógiával alakult, amely később testvérintézeti kapcsolattá szélesedett. Ennek során, a szakmai kapcsolatokon túl gyermekek csere-üldötetésére is sor került. Tudomásunk szerint az egyik ilyen a testvérintézeti kapcsolat még ma is működik. Ezzel csaknem egyidőben a svéd testvéregyesülettel is együttműködés alakult ki, mely szakemberek cseréjét is magában foglalta. Számos kollégáját segítette hozzá így nemzetközi tapasztalatok szerzéséhez. Még később az EASE-vel az Európai Gyógypedagógus Egyesülettel alakított ki kapcsolatot.

Említettük, hogy Göllesz Viktor munkásságának jellemzője a sokoldalúság. Idő hiányában nem beszélhetünk fiatal kollégáit segítő munkájáról, melyet ma tudományos menedzseri tevékenységnek neveznénk. Mint számos szakmai folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, sőt főszerkesztője mindig bízta kollégáit, hogy a napi rutin tevékenységen túl végezzenek kutatómunkát is. Eredményeiknek azután szívesen helyet adott az általa szerkesztett lapokban. Nem említhettük történeti munkáit, sem gyűjtő és rendszerező szenvedélyét, és csak érintőlegesen ismeretterjesztő tevékenységét, melyekkel ugyancsak a fogyatékosok ügyét szolgálta.

Hölgyeim és Uraim!

Advent időszakában vagyunk. Adventus domini, várakozás a Megváltó eljövetelére, régi szép magyar szóval úrjövét. A szó onnan jutott eszembe, hogy Viktor is szerette és gyakran használta még tankönyveiben is a régi, még nyelvújítás előtti magyar szavakat. Advent III. vasárnapjának, az öröm vasárnapjának vigíliája lesz ma este. Gondoljunk arra most, ebben az ünnepi órában és talán akkor is, amikor este meggyújtjuk az adventi koszorún a harmadik gyertyát, hogy ma eggyel több okunk van az öröme és a hálaadásra. Ismerhettük az elmúlt félszáz év magyar gyógypedagógiájának egyik legnagyobb alakját, akinek emléktábláját avatjuk. Példát vehetünk róla, és példaként állíthatjuk tanítványaink elé is.